

Η Ουκρανία και το Μαλακό Υπογάστριο της Ρωσίας

Μέχρι τα άκρα μπορεί να φθάσει η Ρωσία προκειμένου να διασφαλίσει τον περίγυρό της, τονίζει ο 'Αριστος Αριστοτέλους ο οποίος αναλύει σε συνέντευξη του στον Κωστάκη Αντωνίου στη « Σημερινή» (09. 03.4014) τα αίτια και την ουσία της διαμάχης που ξέσπασε με επίκεντρο την Ουκρανία. Το πλήρες κείμενο της συνέντευξης παρατίθεται πιο κάτω.

Ποια τα κύρια γεωπολιτικά χαρακτηριστικά στην περιοχή της Ουκρανίας;

Διαχρονικά, η Ουκρανία όπως και η Κύπρος είναι θύμα της γεωγραφικής της θέσης. Από τα πανάρχαια χρόνια ο χώρος αυτός υπήρξε πεδίο ανταγωνισμού και ένοπλης σύγκρουσης μεγάλων δυνάμεων και αυτοκρατοριών με συχνές αλλαγές και αναπροσαρμογές στα σύνορα της . Πιο πρόσφατα η Ουκρανία αποτελούσε μέρος της πάλαι ποτέ Σοβιετικής Ένωσης. Με τη διάλυση της, η Ρωσία διατήρησε, μετά από σχετική συμφωνία που εκτείνεται μέχρι το 2040, τη Ναυτική της Βάση εκεί αλλά και εξασφάλισε απόφαση του Κοινοβουλίου της Ουκρανίας ότι η χώρα δεν θα ενταχθεί στο NATO. Ταυτόχρονα για την οικονομική της ευημερία η Ουκρανία εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τη Ρωσία, τόσο σε ότι αφορά την ενέργεια και σημαντικούς τομείς του εμπορίου, όσο και σε ρωσικά δάνεια και επενδύσεις.

Η Ουκρανία, υπήρξε, από τη μια, χώρος μέσω του οποίου υπήρξαν διάφορες προελάσεις στην Ευρώπη και από την άλλη περιοχή μέσω της οποίας έγιναν μεγάλες εκστρατείες για κατάληψη της Ρωσίας. Η εκστρατεία του Ναπολέοντα τον Ιούνιο του 1812 και του Χίτλερ τον Ιούνιο του 1941 κατά της Ρωσίας είναι τα πιο κλασσικά παραδείγματα. Για τους Ρώσους η εχθρική εκείνη δύναμη που έχει τον έλεγχο της Ουκρανίας μπορεί να προβάλλει σοβαρή απειλή στο μαλακό υπογάστριο της χώρας και στη ρωσική ενδοχώρα. Βασικά η Ουκρανία είναι πιο σημαντική για τους Ρώσους παρά για τους Δυτικούς , παρόλο που κάποιες πρώην σοσιαλιστικές δημοκρατίες όπως η Πολωνία, η Ουγγαρία , Τσεχία κλπ, θα ήθελαν τη χώρα αυτή ανάχωμα στην «απειλή» που εκλαμβάνουν από την πρώην σοβιετική Ρωσία. Οι προσπάθειες ένταξης της Ουκρανίας στο NATO ή η σύνδεση της όπως και άλλων γειτονικών χωρών με την ΕΕ (EasternPartnershipAgreement), που αρχικά ξεκίνησαν από πρωτοβουλία της Πολωνίας, εκλαμβάνονται από τη Μόσχα ως απόπειρα των δυτικών να περικυκλώσουν τη Ρωσία και να δημιουργήσουν γύρω από αυτή ασφυκτικό κλοιό για να την ελέγχουν.

Τι άλλο προβληματίζει τη Ρωσία, πέραν από αυτά;

Πέραν των ανωτέρω, η ανησυχία της Μόσχας , με αφορμή τα γεγονότα στην Ουκρανία, επεκτείνεται και σε άλλες πρώην σοσιαλιστικές δημοκρατίες στον περίγυρο της Ρωσίας,

με ρωσικές μειονότητες, που είναι επίσης σημαντικές για την ασφάλεια της. Σ' αυτές τις περιοχές, δυτικές δυνάμεις επιθυμούν να επεκτείνουν τον έλεγχο και την επιρροή τους ή και να τις εντάξουν στο ΝΑΤΟ. Οπότε εάν η Ρωσία αναδιπλωθεί και χάσει το παιγνίδι στην Ουκρανία, πιθανότατα θα ακολουθήσουν το ίδιο νήμα συμπεριφοράς και οι χώρες του περιγυρού της. Να σημειωθεί ότι για το Κρεμλίνο έχει μεγάλη στρατηγική σημασία ο έλεγχος επί του ρωσικού περιγύρου – για να μην περιέλθει σε εχθρικά χέρια. Για να επιτύχει αυτό η Μόσχα είναι διατεθειμένη να φτάσει μέχρι τα άκρα, και αυτό θέλει να υπογραμμίσει σήμερα και στην περίπτωση της Ουκρανίας.

Υπό το πρίσμα των ανωτέρω, πώς εξηγείται η ρωσική ενέργεια στην Κριμαία;

Η περιοχή της Ουκρανίας αποτελεί διέξοδο της Ρωσίας στη Μεσόγειο και πέραν από αυτή, μέσω του Ρωσικού Στόλου της Μαύρης Θάλασσας που εδρεύει στην Κριμαία για αυτό και προσλαμβάνει μεγάλη στρατηγική αξία. Η ίδια η Κριμαία καθ' εαυτό αποτελεί σημαντικό χώρο για την άμυνα της Ρωσίας από τις ναυτικές δυνάμεις εχθρικών χωρών. Αυτό εξηγεί και την άμεση ενέργεια των Ρώσων, οι οποίοι βασικά με την ανατροπή του ρωσόφιλου καθεστώτος του Γιανουκόβιτς από τους φιλοδυτικούς στο Κίεβο, ήθελαν να βεβαιωθούν ότι διασφαλίζουν τον έλεγχο της Κριμαίας. Τα πληθυσμιακά δεδομένα, η μεγάλη πλειοψηφία των Ρώσων στη Κριμαία, αλλά και η πολύ πλεονεκτική στρατιωτική θέση που κατέχουν οι Ρώσοι στην περιοχή, διευκόλυναν στη αναίμακτη διασφάλιση του ελέγχου τους εκεί. Συνεπώς αυτό που για τους δυτικούς χαρακτηρίστηκε ως ρωσική «επιδρομή» στην Κριμαία, για τους Ρώσους αποτελούσε αυτοάμυνα.

Πόσο σοβαρό είναι το ζήτημα της ασφάλειας της ρωσικής μειονότητας στην Ουκρανία ως δικαιολογία για την Ρωσία να επέμβει στρατιωτικά;

Ο πληθυσμός της Ουκρανίας ανέρχεται γύρω στα 45,5 εκ. εκ των οποίων τα 7.7 εκ. ή το 17%, είναι Ρώσοι. Στην Κριμαία οι Ρώσοι είναι σχεδόν το 60% των κατοίκων. Οι υπόλοιποι είναι Ουκρανοί και Τάταροι. Η ασφάλεια των Ρώσων της Ουκρανίας αλλά και αλλού είναι όντως ένα σημαντικό θέμα για τη Ρωσική Ομοσπονδία. Δια νόμου η Μόσχα είναι δεσμευμένη να πάρει όλα τα αναγκαία μέτρα περιλαμβανομένης και της χρήσης στρατιωτικών μέσων για την προστασία τους. Αυτό αποτελεί διακηρυχθέν δόγμα της εξωτερικής πολιτικής της χώρας.

Υπήρξαν πράγματι στοιχεία ένοπλης εμφύλιας σύγκρουσης;

Παρόλη τη ρευστότητα της κατάστασης στην Ουκρανία μέχρι σήμερα και την ένταση που ακολούθησε με τα γεγονότα στην Κριμαία, εντούτοις δεν έχει ξεσπάσει ένοπλη εμφύλια διαμάχη. Όμως συνέχιση της κρίσης πιθανόν να καταστήσει αυτό αναπόφευκτο. Βέβαια ορισμένες φιλοδυτικές ακροδεξιές ομάδες έχουν δείξει προθέσεις για χρήση βίας στη διάρκεια διαδηλώσεων. Αυτό αποτελεί εστία ανησυχίας σε περίπτωση που η τροπή των εξελίξεων, είτε ένεκα πολιτικών, είτε οικονομικών λόγων, ευνοήσει τη δράση τους.

Βρισκόταν πράγματι σε κίνδυνο η ρωσική μειονότητα ή μήπως αυτό ήταν περισσότερο πρόσχημα για να επέμβει η Ρωσία στρατιωτικά.

Υπήρχε ήδη μια συγκρουσιακή κατάσταση στη χώρα, με τις δυτικές περιοχές να έχουν το βλέμμα στραμμένο προς στη Δύση - ΕΕ και ΗΠΑ - και με τις ανατολικές να βλέπουν προς τη Μόσχα με την οποία έχουν μεγαλύτερη συνάφεια - πολιτιστική, πολιτική κλπ. Οι ταραχές στο κέντρο του Κιέβου, που ακολούθησαν την απόρριψη της σχετικής συμφωνίας με την ΕΕ από τον ρωσόφιλο Ουκρανό πρόεδρο, αντανάκλυσαν σε μεγάλο βαθμό αυτές τις διαφορές. Τα πράγματα πήραν πιο κρίσιμη τροπή με την ανατροπή του

προέδρου Γιανουκόβιτς και την παραβίαση της συμφωνίας – σύμφωνα με τη Μόσχα- που είχε προηγουμένως επιτευχθεί με τη συμμετοχή της Ρωσίας και άλλων δυτικών χωρών, για εξομάλυνση της κατάστασης. Μπορεί να μην υπήρχαν επιθέσεις εναντίον Ρώσων αλλά για τη Μόσχα διάφορες ενέργειες της φιλοδυτικής μεταβατικής κυβέρνησης - την οποία η Ρωσία θεωρεί πραξικοπηματική και δεν αναγνωρίζει - δημιουργούσαν ένα εχθρικό αντιρωσικό κλίμα που εν δυνάμει πιθανόν να προκαλούσε περαιτέρω όξυνση και εχθροπραξίες μεταξύ ρωσώφωνων και Ουκρανών.

Βλέπετε στο θέμα της επέμβασης στην Κριμαία, ομοιότητες με τον τρόπο που έδρασε η Τουρκία στην Κύπρο;

Η όλη σύγκρουση στην Κύπρο από το 1950 έως τα γεγονότα το 1963/67, την εισβολή και κατοχή του 1974 μέχρι σήμερα έχει παρόμοια στοιχεία με αναρίθμητες ένοπλες συγκρούσεις ή με πραξικοπήματα και ανατροπές καθεστώτων, που έχει ζήσει η ανθρωπότητα. Επίσης όσον αφορά το θέμα των εθνικών μειονοτήτων και της προστασίας τους, αυτό υπήρξε σε αρκετές περιπτώσεις αιτία ή πρόσχημα για μια «μητέρα χώρα» να το επικαλείται για να επέμβει στρατιωτικά σε άλλη χώρα, δεδομένου βέβαια ότι είχε την ικανότητα να το κάνει.

Μερικά παραδείγματα είναι: Η τοποθέτηση βόμβας σε τεμένη το 1962 και αργότερα στο άγαλμα του Μάρκου Δράκου στη Λευκωσία το 1963 από ομάδες του Ντενκτάς που συνέβαλαν στην κλιμάκωση της ένοπλης σύγκρουσης μεταξύ των δύο κοινοτήτων στην Κύπρο για να δοθεί πρόσχημα στην Τουρκία, λίγο μετά την κυπριακή ανεξαρτησία, για να επέμβει στο νησί και να προστατεύσει τους Τουρκοκυπρίους. Ακόμη, το 1974, η Τουρκία επικαλέσθηκε μεταξύ άλλων και την προστασία των Τουρκοκυπρίων για να εισβάλει στο νησί. Βέβαια κάποιες δυνάμεις που σήμερα κόπτονται για τη ρωσική επέμβαση στη Ουκρανία, ευλόγησαν την ανατροπή της δημοκρατίας στην Ελλάδα το 1967 αλλά και παρέμειναν απαθείς ή και διευκόλυναν την τουρκική εισβολή.

Τι θα θέλατε άλλο να προσθέσετε;

Τούτων λεχθέντων δεν σημαίνει ότι η Κύπρος θα πρέπει να παρεκκλίνει από βασικές αρχές διεθνούς δικαίου, που αφορούν το σεβασμό της κυριαρχίας, της εδαφικής ακεραιότητας και της ανεξαρτησίας των κρατών και της δημιουργίας τετελεσμένων με τη χρήση της στρατιωτικής βίας. Ειδάλλως η ίδια θα αναιρεί τις πανανθρώπινες αρχές και αξίες πάνω στις οποίες στηρίζει το δίκαιο της. Ούτε και από την άλλη σημαίνει ότι πρέπει να αγνοεί τις πραγματικότητες, τα συμφέροντα και τις συμμαχίες της. Εδώ είναι που χρειάζεται να επιστρατευθεί η σοφία της διπλωματίας.

ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

<http://strategy-cy.com>